

Грицишин Вікторія
студент групи БМ-21
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Синькевич Надія
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Viktoriia Hrytsyshyn
student groups BM-21
Ternopil Ivan Puluy National Technical University
Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Nadiia Synkevych
PhD (Economics), Associate Professor
Associate Professor departments of accounting and auditing
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

АНАЛІЗ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ANALYSIS OF UKRAINE'S ECONOMY DURING QUARANTINE RESTRICTIONS AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT

У зв'язку з пандемією COVID-19 ситуація щодо економіки України, яка склалася в кінці 2020 року показує відновлення ділової активності через адаптацію суб'єктів до карантинних обмежень. Якщо порівняти інші «кризові» для української економіки роки, наприклад 2009 чи 2015, то сьогодні спад не здається дуже катастрофічним. Однак, інвестиційний попит ще стримується через невизначеність у майбутньому.

Як відомо, ВВП України знизився на 5% в 2020 році. Головною причиною була пандемія COVID-19, що згорнула велику частину економіки вже в II кварталі. В 2021 році можна очікувати економічне зростання на 5%, однак це буде всього лиш відновлення. Таке зростання відобразить суму, на яку економіка знизилась у 2020 році. Якщо порівняти Україну з іншими країнами, то вона непогано впоралась під час коронавірусної кризи. Основною причиною порівняно стійких показників економіки 2020 року став макроекономічний розвиток держави, адже в кінці 2020 року міжнародні валютні резерви сягали 28 млрд. дол. США. Даний ріст резервів був спричинений вигідними результатами від зовнішньої торгівлі для України. Умови торгівлі були кращими в через ріст ціни щодо первинного експорту, такого як сільськогосподарських товарів, руд, сталі тощо, в той час як ціна на імпорт енергії знизилась. В свою чергу, це дало можливість Україні сягнути позитивного сальдо, а саме 4% ВВП.

Наступною причиною макроекономічної стабільності в Україні було суттєве зниження міжнародного туризму та активізація внутрішніх туристичних поїздок в 2020 році, адже в переважній більшості українці раніше витрачали більше коштів за межами країни. Тепер ці кошти поступають в українську туристичну сферу.

Зрозуміло, що Україні притаманні й негативні наслідки коронавірусної пандемії, однак їх вплив є дещо меншим, аніж для інших країн. Під час карантинних обмежень та перехід на віддалену роботу та навчання частка товарів (наприклад, одяг чи взуття) та послуг (наприклад, транспортних) не була спожита, так як заборонялась та обмежувалась їх реалізація. Однак частка продуктів харчування зменшувалась повільніше, а послуги зв'язку

(наприклад, пошти) – збільшувались. Дистанційна робота користувалась популярністю вже швидше, проте з виникненням коронавірусної пандемії частина працівників (наприклад, сфери ІТ чи фінансових установ), що працюють віддалено значно збільшилась. Однак через певні технологічні причини транспортні послуги, виробництво та сільське господарство не змогли відповідно трансформуватись та перевестись на віддалену форму праці. Те ж саме стосується і кур'єрських служб доставки, де збільшилась кількість тих, хто не може працювати дистанційно, через те збільшилась і кількість безробітних.

Як відомо, рівень безробіття в Україні в 2020 році зріс до 9 %, порівняно з 7 % в 2019 році. Що стосується середньої номінальної заробітної плати працівників підприємств чи будь-яких інших організацій, то порівняно з 2019 роком в 2020 році вона зросла на 12%, а саме до 12000 грн, а це в свою чергу перевищило мінімальну заробітну плату, що становила 5000 грн. в 2,4 рази. Однак, заборгованість щодо заробітної плати станом на кінець 2020 року сягала історичного піку, оскільки перевищила 4 млрд.грн, більшою половиною з яких є заборгованість підприємств, діяльність яких при пандемічній кризі є збитковою. Найвища збитковість спостерігалася в сферах мистецтва, спорту, розваг, відпочинку – 40% та закладів готельно-ресторанного призначення і КаБаРе – 19%. Сьогодні, ми можемо спостерігати зростання бідності в Україні. Адже хвиля пандемії та карантинних обмежень спричиняють безробіття, а складні обставини для виїзду на роботу за кордон зумовлюють певну соціально-економічну напруженість серед категорії заробітчан. Під час пандемії значна кількість працюючих за кордоном повернулись на батьківщину і виїхати на роботу в інші країни тепер проблематично.

При очікуваному відновленню світової економіки в 2021 році є ризики того, що уряди інших країн будуть працювати над оптимізацією власних виробничих підприємств, залучаючи при цьому всі можливі ресурси, а це в свою чергу може відобразитись у цінах на сировину. Для економіки України це передбачатиме зменшення припливу іноземної валюти від продажів сировини. Проте рятувати дану ситуацію може сільське господарство, але знову ж таки доцільно врахувати природний фактор та врожайність.

На даний момент позитивною умовою для економічного росту може бути значне будівництво інфраструктурних об'єктів, проте це може призвести до дисбалансу в інших сферах.

Як відомо, Індекс виробництва базових галузей (ІВБГ) в січні 2021 р. знизився на 3,7% і спад продовжується другий рік поспіль через карантинні обмеження та природний фактор. Детальніше ми можемо побачити на рис. 1.

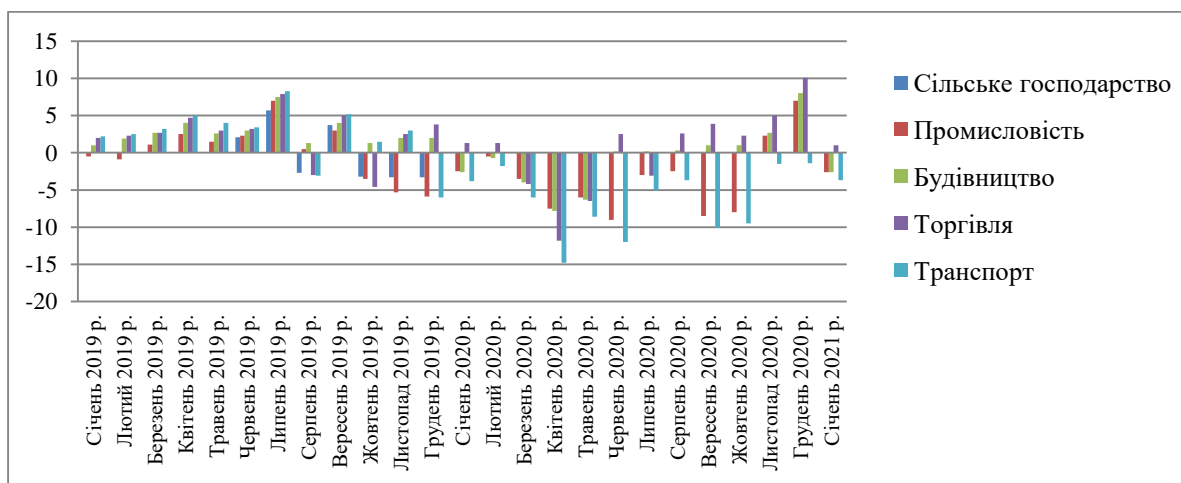

Рисунок 1. Внески в річну зміну ІВБГ, % (побудовано автором на основі [1])

Проаналізувавши графік, можна зробити висновки, що ріст обороту роздрібної торгівлі уповільнився до 3,5%. Також труднощі з транспортуванням відзначились щодо вантажних перевезень і оптової торгівлі. Прослідковується спад сільського господарства – на 5,7%, а

будівництва - 12, 9%. Спад промислового виробництва у 2020 році становив 6 %, а в переробній промисловості – в межах 7 %. Проте найбільший спад спостерігався у виробництві товарів інвестиційного призначення – 19 %, це показує невпевненість економічних суб'єктів щодо попиту й відповідно зупиняє їх від вкладання інвестицій у виробництво.

Аналізуючи ці тенденції, можна відчувати слабкий внутрішній попит під час кризи та потребу в державній підтримці рентабельності підприємств, а також збереження робочих місць.

Коронавірусна криза викликала значне збільшення видатків, особливо в медицині, сфері обслуговування, обороні. Значну увагу у Державному бюджеті 2021 року приділено фінансуванню видатків щодо розвитку сфери обслуговування. Ці видатки підтримуватимуть ріст економіки у післякризовий період і можуть бути згорнутими, якщо виникатимуть труднощі щодо фінансування бюджету в інших сферах .

Незважаючи на коронавірусну кризу в Україні, стабільність банківської системи не була порушена. Тому можна вважати досягненням те, що банківська система виконує свою функцію щодо обслуговування клієнтів, зокрема адаптовані сервіси до кризових умов та забезпечує стабільне функціонування валютного ринку. Як відомо, поточний рахунок платіжного балансу 2020 року, порівняно з 2019 роком збільшився понад 11 млрд. дол. США через зменшення попиту на імпорتنі товари та збільшення ціни на товари вітчизняного експорту.

За останні роки спостерігається тенденція спаду заощаджень, а зменшення частки ВВП, направленої на приріст вітчизняних заощаджень є ознакою нинішнього економічного стану України. Адже 2020 року на вітчизняні заощадження було спрямовано всього лиш 7% ВВП, тоді як 2019 року – 12%, а 2018 року – 15%, 2017 року – 17%. В інших країнах Європи ми можемо побачити значне збільшення заощаджень, навіть до 27% ВВП, а це в свою чергу свідчить про швидке відновлення економічного стану тих країн після кризи.

Головним рушієм відновлення економіки виступають швидкооборотні галузі, такі як роздрібна торгівля, обсяги коштів якої збільшились на 7% у 2020 році відносно 2019 року. Проте обсяг капітальних інвестицій у 2020 році був на 35% нижчим порівняно з 2019 роком та виробництво промислової продукції знизилось на 19% у 2020 році, тому потреба в капітальних інвестиціях обмежує економічний потенціал національної економіки.

Як відомо з міжнародної практики, коли розпочалась коронавірусна криза банки високорозвинених країн та інших країн таких як: Польща, Угорщина, Румунія, Хорватія, Туреччина, ПАР, Чилі, Колумбія, Індонезія започаткували або ж розширили програму викупу активів. Якщо проаналізувати наявний світовий досвід, то можна сказати, що рух державних цінних паперів на відкритому ринку Національним банком України мінімізує загрози кризи в економічному та фінансовому секторах.

Для того, щоб сприяти відновленню економіки України варто відкласти очікування бізнесу стосовно відновлення ділової активності. Адже запуск певних програм уряду щодо кредитування підприємців забезпечує ділову активність та сприяє відновленню росту економіки, проте результати цієї активності варто контролювати для того, щоб не бути за межами прогнозованих обсягів інфляції в 2021 році. Також щоб посприяти відновленню вітчизняної економіки варто продовжити програму будівництва об'єктів інфраструктури і залучити інвестиції за допомогою приватизації державних підприємств. Так як невідомо, якими будуть ціни щодо сировини, то існує думка, що, якщо зростатиме світова економіка, то і зростатиме попит на сировину. Для економіки України це є так званим поштовхом до відновлення та модернізації, тому що це дає можливість створити повноцінний цикл виробництва продукції в межах країни, водночас, створюючи робочі місця та стимулюючи внутрішній ринок.

Отже, для того, щоб адаптувати бізнес відповідно до нових реалій роботи на ринку, варто звернутися до історії і подивитись, як діяли ринки в період тодішніх криз. Ситуація, яка є сьогодні, ускладнена карантинними обмеженнями, однак аналіз того минулого періоду

дає можливість зрозуміти те, до чого ще варто готуватись та проаналізувати приклади стратегій, що застосовувались і які були наслідки цього. Не варто доводити ту чи іншу ситуацію до крайності, а навпаки одразу діагностувати процеси, що відбуваються в бізнесі і поступово їх налагоджувати. Для ефективності виконання цих завдань варто залучати також зовнішніх спеціалістів, адже вони зацікавлені в якісному результаті своєї роботи без похибок, а також вони мають чималий досвід, тому що працюють над проектами у різноманітних сферах та організаціях. Необхідно оцінити фінансове становище певної організації, прогнозувати фінансові потреби на найближчу перспективу і думати про шляхи покриття витрат, а саме: кредитування, інвестування тощо. Варто направляти прибуток на розвиток бізнесу, адже бізнес росте, якщо вкладати в розвиток, маркетинг, рекламу тощо.

Промисловій політиці держави варто стимулювати інвестиційну діяльність щодо галузей з більшою доданою вартістю, так як це забезпечить зростання валютних надходжень в Україну та зниження залежності від зовнішніх ринків. Щодо блоку державних фінансів варто здійснити ряд заходів, а саме: справедливо розподіляти доходи, виправляти певні диспропорції щодо оплати праці у різних галузях, фінансування яких здійснюється з бюджету, запровадити відповідний прожитковий мінімум. Щодо монетарного блоку, то потрібно зацікавити банки щодо кредитування інвестиційних проектів та розвитку фінансової сфери обслуговування, а також залучати кошти населення в банківську систему для ефективного користування; впровадити та завершити структурні реформи для того, щоб зацікавити іноземних інвесторів в інвестиціях у виробничу сферу вітчизняної економіки.

Що стосується «коронавірусної кризи», то вона забезпечила перегляд продуктивності праці та функціонування інших процесів, а це в свою чергу в перспективі дає можливість допомогти економіці України стати конкурентнішою. Однак, для цього необхідно впровадити багато реформ, зокрема в сфері бізнесової діяльності, дотримуватись законів прав приватної власності тощо. Однозначно, відновлення економічного зростання залежатиме від тривалості та суворості карантинних обмежень, відносин в торгівлі з іншими країнами та від підтримки бізнесової діяльності державою.

Перелік використаних джерел:

1. Україна розпочала 2021 рік з падіння в базових галузях економіки. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/488556/ukrayina-rozpochala-2021-rik-z-padinnya-v-bazovyh-galuzyah-ekonomiky> >
2. Підсумки 2020 року та завдання на 2021 рік: Основні здобутки та невдачі української економіки у 2020 році та економічні ризики 2021 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/31/669696/> >
3. Україна-2021: що змусить економіку країни рости в найближчі роки? Стан української економіки буде залежати як від суворості карантину, так і від дій керівників та власників бізнесу. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/14/669127/> >
4. Хиткий баланс: як зміниться українська економіка у 2021 році. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/05/kolonka/aleksandr-radchuk/ekonomika/xytkyj-balans-yak-zminytsya-ukrayinska-ekonomika-2021-rocz> >